

Aktivít žen v husitské reformaci a v následujících bojích si všímali už autoři v první polovině 20. století. Čeští reformátoři, ač muži středověku, věnovali poměrně dost prostoru ve svém díle ženám. Ženy se také zapojily do náboženských bojů, aktivně se projevovaly slovem, na svých panstvích kalich podporovaly a jako první následovaly své učitele životem. Myslitelé jiného reformačního směru, Jednoty bratrské, nevěnovali mnoho prostoru ženě ve svém díle, ale na druhé straně se hojně zabývali manželstvím. Ženy hlásící se k Jednotě bratrské nám navíc jako jedny z mála v českých zemích zanechaly písemné památky. Kališnická církev se dlouho držela pojetí ženy a manželství založeného na středověkém asketismu, který na ženě neviděl pranic dobrého a panenství stavěl v hierarchii hodnot nad manželský stav. To se změnilo s pronikáním německé reformace na české území, protože názor německých reformátorů na ženu se od toho středověkého lišil. Podle Martina Luthera byla žena v zásadě dobrá a manželství jako Bohem daný řád bylo pro každého člověka vhodnější než setrvávání v celibátu. Když se tento model začínal prosazovat v českém prostředí zatíženém jistou pruderií, překládala se díla zahraniční, ale vznikala i díla českých kališnických učenců, která měla myšlenky wittenberského reformátora v českých zemích popularizovat. Jejich přijetí nebylo automatické a našli se muži, kteří sice přijali Lutherovy myšlenky, ale neomezili se na jejich pouhé předkládání české veřejnosti. Výrazné osobnosti české kališnické církve jako radikální kazatel Matouš Pačuda nebo humanista Havel Žalanský – Phäeton představili učené veřejnosti své doby poměrně svébytné pojetí manželství a ženy, které představuje spojení německého reformačního učení o manželství se specifickými prvky myšlení české reformace.

Badatelským záměrem předkládané práce je tak na základě dostupných pramenů a literatury popsat pohled na ženu a s ní související koncepty stejně jako aktivity žen ve třech větvích české reformace: husitské, na ní navazující kališnické církve a v Jednotě bratrské. Aktivity a situaci českých žen poté srovnáme se situací v zemích německých po příchodu reformace. Zde je na místě největší opatrnost, protože husitská reformace je fenoménem středověkým, kdežto Martin Luther už alespoň jednou nohou stojí v myšlenkovém světě raného novověku. Reformátoři další generace, mezi nimi Martin Bucer, jsou silně ovlivněni humanismem. Ale i tak se lze dopátrat jistých analogií. Oba myšlenkové směry, jak husitská tak německá reformace, bořily základní hodnoty, na nichž stála středověká společnost, a výsledkem byla silně nestabilní společenská situace, která otevřela cestu mnoha okrajovým společenským skupinám, včetně žen, k prosazení se. Dále je známým faktem, že Martin Luther znal dílo mistra Jana Husa a jiných českých reformátorů. Pokud tedy nalezneme v jejich názorech shodu, nemusí se jednat o náhodu, protože česká reformace mohla dílo Martina Luthera ovlivnit. Ani Jednota bratrská, ani kališnická církev se ve svých myšlenkách zcela nerozešly se středověkem, ale jejich bohoslovci přijímali podněty také z doby následující. Především však byly oba tyto směry v kontaktu s německými reformátory. Učenci hlásící se k českým nekatolickým denominacím s německými náboženskými vůdci diskutovali o různých konceptech s ženou souvisejících. Hlavním smyslem práce je tedy zasadit postavení ženy v české reformaci do kontextu reformace evropské za pomoci srovnání pozice žen u nás se situací žen v reformaci zasažených oblastech německy mluvících zemí.